

Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci zastavení řízení o změně příjmení

Ve zprávě o šetření jsem uvedl, že Obecní úřad Letonice a Krajský úřad Jihomoravského kraje pochybily.

Vyzval jsem proto obecní a krajský úřad, aby se ke zprávě vyjádřily a seznámily mě s opatřeními k nápravě, která přijaly.

A. Vyhodnocení vyjádření úřadu a navržená opatření k nápravě

Obecní a krajský úřad neuznaly pochybení a nepřijaly žádná opatření k nápravě.
Vydávám proto závěrečné stanovisko.¹

Krajskému úřadu navrhuji, aby přijal toto opatření k nápravě:

(A) zahájit přezkumné řízení usnesení o zastavení řízení.

B. Odůvodnění

Postupně shrnu jednotlivé závěry ze zprávy o šetření, pak obsah vyjádření obecního a krajského úřadu a nakonec připojím své závěrečné hodnocení postupu obecního a krajského úřadu.

B.1 Zastavení řízení

B.1.1 Závěr šetření

Obecní úřad pochybil, když zastavil řízení, aniž se přesvědčivě vypořádal s tím, zda chybějící souhlas matky poručenice se změnou jeho příjmení představuje překážku bránící pokračování v řízení o změně jeho příjmení.

B.1.2 Vyjádření obecního úřadu

Obecní úřad ve svém vyjádření uvedl, že:

- Souhlas zákonného zástupce tvoří povinnou přílohou žádosti o změnu příjmení nezletilého dítěte.² V metodickém materiálu Ministerstva vnitra je souhlas zákonného zástupce nezletilého poručenice kladen na stejnou úroveň jako souhlas zákonného zástupce při klasické změně příjmení nezletilého dítěte.
- Je podstatné rozlišit, zda stěžovatelé měli doplnit zákonem vyžadovanou důkazní listinu, nebo jen tzv. nepovinnou důkazní listinu. Nepředložení zákonem vyžadované listiny ani po výzvě představuje podstatnou vadu žádosti. O takové žádosti nemůže úřad kvalifikovaně rozhodnout a usnesením se zamítá pro neodstranění vad.

1 Podle § 18 odst. 2 a § 19 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv.

2 Ustanovení § 76 odst. 2 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.

- V daném případě je sporné, zda mělo být vydáno rozhodnutí nebo usnesení, protože záleží na výkladu předkládaných dokumentů; k tomu je oprávněn sám správní orgán (dle závěrů poradního sboru ministerstva).
- Obecní úřad uzavřel svou argumentaci, že nadále zastává názor, že chybějící souhlas matky nezletilého poručenice představoval překážku bránící pokračování v řízení a s touto skutečností se vypořádal vydaným usnesením o zastavení řízení.

B.1.3 Závěrečné hodnocení

Nesouhlasím s názorem obecního úřadu, že chybějící souhlas matky představoval podstatnou vadu žádosti, která jej opravňovala k zastavení řízení.

Správní orgán zastaví řízení, pokud podstatné vady žádosti brání pokračování v řízení. Podstatnou vadu žádosti představují mimo jiné chybějící přílohy, které vyžaduje zákon. Přílohy žádosti o změnu příjmení stanoví zákon o matrikách v ustanovení § 76 odst. 1 a 2; souhlas rodiče se změnou příjmení, o kterou požádal poručník, v něm není.

Žádá-li o změnu příjmení rodič, musí doložit písemný souhlas druhého rodiče, nebo pravomocné rozhodnutí soudu, které tento souhlas nahrazuje. Musí-li doložit souhlas rodič, měl by souhlas(y) rodiče(ů) patrně doložit i poručník. Představuje ale souhlas povinnou náležitost žádosti poručníka? S ohledem na text zákona, který poručníka vůbec nezmiňuje, nelze odpovědět jednoznačně ano. I ministerstvo ve své metodice volí opatrný tón – „z hlediska hmotného práva [nikoli zákona o matrikách, pozn. VOP] by souhlas dokládán být měl“.³

Fakt, že souhlas netvoří zákonnou náležitost žádosti, plyne i ze závěru metodiky. Ministerstvo zde připouští, že změnu příjmení teoreticky může poručník provést i bez souhlasu rodiče, pokud mu takové právo soud vysloveně přiřkl ve smyslu ustanovení § 928 odst. 2 občanského zákoníku.⁴ Jak by takové přiřknutí mělo vypadat, ministerstvo neuvádí.

Stěžovatelé k žádosti přiložili rozsudek,⁵ ve kterém jim Okresní soud ve Vyškově povolil o změnu příjmení poručenice požádat. Obecní a krajský úřad (ve shodě s metodikou ministerstva) upozorňovaly, že souhlas s podáním žádosti o změnu příjmení, který stěžovatelé obdrželi od soudu, nelze zaměňovat se souhlasem se samotnou změnou příjmení; právo změnit příjmení nezletilého dítěte náleží výhradně rodiči.⁶ Z tohoto důvodu obecní úřad žádost věcně neprojednal a řízení zastavil.

Je stěžovateli předložený souhlas s podáním žádosti bezvýznamný? Nemyslím. Ve svém názoru se opírám o rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové,⁷ na který odkazuje i krajský úřad, a jehož právní věta zní: „Poručník nemá aktivní věcnou legitimaci k podání návrhu na změnu jména a příjmení dítěte, jestliže rodič(e) nebyl(i) soudním rozhodnutím vydaným

3 Informace č. 5/2022. Změna příjmení nezletilého poručenice a právo rodičů určit jméno a příjmení dítěte, str. 3; dostupná zde: <https://www.mvcr.cz/soubor/informace-ovs-matrika-c-5-2022.aspx> (ověřeno dne 2. 12. 2024)

4 Tamtéž, str. 4.

5 Rozsudek Okresního soudu ve Vyškově ze dne 8. září 2023, č. j. 0 P 76/2023-192.

6 Tamtéž, str. 3.

7 Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. září 2017, sp. zn. 21 Co 172/2017.

podle § 873 o. z. zbaven(i) práva určit jméno a příjmení dítěte.“ V odůvodnění soud uvádí, že „... rozhodnutí soudu o zbavení rodičovské odpovědnosti bez dalšího neznamená, že rodič je tímto rozhodnutím zbaven i svých práv podle § 856 o. z., pokud to není ve výroku takového rozhodnutí výslovně uvedeno ... **poručník potřebuje k podání žádosti o změnu jména a příjmení dítěte schválení soudu. Předpokladem pro to, aby poručník mohl o schválení takového právního jednání soud požádat, je ovšem to, aby mu takové právo v rámci na něj přešlé rodičovské odpovědnosti vůbec náleželo. Jinými slovy řečeno soud nemůže schválit rozhodnutí v určité záležitosti dítěte někomu, komu vůbec právo takového rozhodnutí nenáleží**“⁸ (zvýraznění doplněno).

Jelikož Městský soud v Brně⁹ matku poručenice nezbavil práva požádat o změnu jména či příjmení dítěte, Okresní soud ve Vyškově patrně nemohl udělit stěžovatelům (poručenčům) souhlas k podání žádosti o změnu příjmení. Pokud jej však udělil, je pro správní orgány závazný a ty by se s ním měly vypořádat. Namísto je proto otázka, zda obecní úřad nemohl posoudit souhlas soudu jako přiřknutí práva ke změně příjmení na příjmení poručenčů podle § 928 odst. 2 občanského zákoníku,¹⁰ které ve svém závěru zmiňuje metodika ministerstva.¹¹

Shrnutí:

- (1) nestanoví-li zákon, že přílohou žádosti poručníka o změnu příjmení poručenice musí být souhlas rodiče,
- (2) jestliže lze (v souladu s metodikou ministerstva) provést změny příjmení i na základě jiného podkladu (přiřčení práva podle ustanovení § 928 odst. 2 občanského zákoníku) a
- (3) pokud žadatel přiložil rozhodnutí soudu, které nahradilo souhlas s podáním žádosti o změnu příjmení, které lze za takový jiný podklad považovat,
- (4) nemohl správní orgán řízení usnesením zastavit pro podstatné vady žádosti, které brání projednání žádosti; namísto toho měl vydat rozhodnutí ve věci.

B.2 Nezahájení přezkumného řízení

B.2.1 Závěr šetření

Krajský úřad pochybil, když na základě podnětu stěžovatelů nezahájil přezkumné řízení.

B.2.2 Vyjádření krajského úřadu

Krajský úřad ve svém vyjádření uvedl, že:

- Nezahájil přezkumné řízení, neboť neshledal, že by obecní úřad vydal usnesení o zastavení řízení v rozporu s právními předpisy. Každé podání, tedy i žádost, musí

⁸ Tamtéž.

⁹ Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 9. března 2022, č. j. 127 P 29/2020-133

¹⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹¹ Informace č. 5/2022. Změna příjmení nezletilého poručenice a právo rodičů určit jméno a příjmení dítěte, str. 4

obsahovat podstatné (esenciální) náležitosti podle § 37 správního řádu. Kromě těchto obecných podstatných náležitostí může další podstatné náležitosti, bez kterých žádost není projednatelná, stanovit zvláštní zákon.

- V daném případě je tímto zvláštním zákonem zákon o matrikách, konkrétně § 76 odst. 2, podle kterého k žádosti o povolení změny jména nebo příjmení nezletilého dítěte musí být dále přiložen písemný souhlas druhého rodiče nebo pravomocné rozhodnutí soudu nahrazující tento souhlas.
- Náležitost souhlasu rodiče je tedy podstatnou náležitostí žádosti o změnu jména či příjmení dítěte podle zákona o matrikách. Pokud však zákonný zástupce není rodičem dítěte, musí být stále prokázána vůle rodiče, tedy jeho souhlas, se změnou jména dítěte. Poručník sice může formálně požádat o změnu jména, resp. příjmení dítěte, avšak z tohoto neplyne, že může dítěti stanovit nové jméno.

Krajský úřad shrnul svou argumentaci tak, že stěžovatelé v určené lhůtě neodstranili podstatné vady žádosti, které bránily pokračování v řízení. Oprávněně proto došlo k zastavení řízení.

B.2.3 Závěrečné hodnocení

Krajský úřad měl na základě podnětů stěžovatelů zahájit přezkumné řízení.

Souhlas matky nepředstavoval podstatnou náležitost žádosti (viz část B.1 tohoto závěrečného stanoviska), a proto nemohlo dojít k zastavení řízení. Namísto usnesení o zastavení řízení měl obecní úřad rozhodnout ve věci. Usnesení měl krajský úřad zrušit v přezkumném řízení, protože je obecní úřad vydal v rozporu se zákonem.

C. Výzva ke zjednání nápravy

Závěrečné stanovisko zasílám stěžovateli a starostovi obce a řediteli krajského úřadu.

Ředitele krajského úřadu žádám, aby mi do 45 dnů od jeho doručení sdělil, zda provedl navržená opatření k nápravě.¹²

Pokud ředitel krajského úřadu nepřijme navržená opatření k nápravě, nebo provedená opatření nebudu považovat za dostatečná, vyrozumím nadřízený úřad.¹³ Také mohu případ zveřejnit (včetně jmen osob oprávněných jednat jménem krajského úřadu).¹⁴

Brno 11. prosince 2024

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv
(podepsáno elektronicky)

12 Podle § 20 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv.

13 Podle § 20 odst. 2 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

14 Podle § 20 odst. 2 písm. b) zákona o veřejném ochránci práv.